

Hvers vegna reglur um málsmeðferð?

Hafsteinn Dan Kristjánsson

aðstoðarmaður umboðsmanns Alþingis og aðjunkt við
lagadeild Háskóla Íslands

Erindi á barnaverndarþingi 25. september 2014

„Þetta er bara eitthvað
formsatriði.“

„Aðeins *málsmeðferðarregla*
var brotin.“

ER ÞETTA VIÐHORF RÉTT?

Til hvers eru eiginlega þessar form- og málsmeðferðarreglur?

- verndarhagsmunirnir?
- af hverju eru þær réttindi aðila en ekki aðeins vinnureglur stjórnvalda?

Tryggja eða auka líkur
á því að **RÉTTAR**
ákvarðanir séu teknar

MANNRÉTTINDAVERND

- Tekið er mið af réttum sjónarmiðum
- Lagður er nægjanlegur grundvöllur að ákvörðun
- Tekið er nægjanlegt tillit til hagsmuna aðila sem njóta verndar
- Ekki gengið lengra en nauðsynlegt er

Tryggja rétt barna til
velferðar og umönnunar.

FRIDHELGI
FJÖLSKYLDUNNAR

HVAÐ SKIPTIR LÍKA MÁLI?

Virðing
Réttlæti

SÁLFRÆÐILEG UPPLIFUN?

AÐ FÁ AÐ VITA

UNDIRSTÖÐURÖK/-VIÐMIÐ

Hvernig eiga stjórnvöld að beita og fara með opinberar valdheimildir og hagsmuni?

svar

Á forsvaranlegan hátt, helst vandaðan

- **Grunngildin:**

- **Lýðræði**

- **Valdgreining**

- **Réttarríki**

- **Mannréttindi**

- **Stjórnsýsluréttur:**

- Lögmætisreglan

- Réttmætisreglan

- Meðalhófsreglan

- Jafnræðisreglan

- Rannsóknar- og sannleiksreglan

- Andmælareglan

- Leiðbeiningarreglan

- Málshraðareglan

- Skýrleikareglan

- Svarreglan

- Hæfisreglur

- Gegnsæisreglan

- Birting, rökstuðningur o.fl.

UNDIRSTÖÐURÖK/-VIÐMIÐ

Vandaðir stjórnsýsluhættir sem ganga lengra en lög í viðtækri merkingu

Sett lög Alþingis

Óskráðar meginreglur stjórnsýsluréttar

Undirstöðuviðmið og grunngildi

**FORSVARANLEG
MEÐFERÐ**

Barnaverndarmál

- 20. gr. eldri laga nr. 29/1947 kvað á um andmælarétt foreldra og forráðamanna barns eða ungmennis áður en framkvæmdar væru meiri háttar ráðstafanir, svo sem taka barns af heimili.
- Nú eru málsmeðferðarreglur í VIII. og IX. kafla barnaverndarlaga nr. 80/2002.
  - Skráning mála, leiðbeiningarskylda, rannsóknarregla, málshraði,
  - skráning upplýsinga, rannsóknarheimildir, upplýsingaskylda gagnvart barnaverndarnefnd, upplýsingaréttur og aðgangur að gögnum máls,
  - réttindi barns við málsmeðferð, andmæla regla, o.fl.
  - málskotsréttur
  - REGLUR STJÓRNSÝSLURÉTTAR GILDA ÞAR FYRIR UTAN

Afleiðingar brota á málsmeðferðarreglum

- Ógilding stjórnvaldsathafnar
- Skaðabætur
- Refsingar
  - sjá XIV. kafla almennra hegningarlaga nr. 19/1940
- Starfsmannaréttarleg viðurlög
  - t.d. áminning eða brottrekstrarsök
- Afsökunarbeiðni?
  - sjá vandaða stjórnsýsluhætti
- Ekki lagalegar heldur mannlegar
  - tilfinningar s.s. reiði, tortryggni og upplifun vanvirðingar, sem vanmáttug, beitingu rangsleitni og ósanngirni
  - meiri líkur á að ósátt við niðurstöðuna – réttlæti tengt málsmeðferð

Skilvirkni

Þekking á reglunum er því mikilvæg

- Mikilvægt að þeir sem vinna í barnaverndarmálum hafi haldgóða þekkingu á málsmeðferðarreglunum.
- Uppfræðsla nýrra starfsmanna og endurmenntun mikilvæg.
  - Námskeið, kennsluefni
- Viðmiðunar-, leiðbeiningar- og verklagsreglur geta hjálpað ...
- ... en mikilvægt að vera ekki of bundinn við ósveigjanlegar reglur enda taka kröfur til málsmeðferðar mið af efni hvers máls.

